

UPPSALA
UNIVERSITET

Vetenskapsområdet för
Medicin och Farmaci

Riktlinjer för opponent, ordförande och betygsnämnd vid disputationsakten

Ordförande för disputationsakten

Disputationsakten leds av en ordförande. Observera att jävsregler enligt nedan gäller även ordförande. Ordföranden kan vara en av ledamöterna i betygsnämnden men kan även vara en person utsedd att endast vara ordförande vid disputationsakten och ska då vara en vetenskapligt väl meriterad person.

I det senare fallet får ordföranden inte delta i betygsnämndens överläggningar eller beslut. Examinator kan vara ordförande, men handledare eller annan person med direkt koppling till respondentens avhandlingsarbete kan inte vara ordförande.

Ordförande skall vara anställd vid, adjungerad, emeritus, eller på annat sätt ha affiliering till, Uppsala universitet.

Opponent

Opponenten ska vara en vetenskapligt väl meriterad person, från annat lärosäte, med nödvändig kännedom om respondentens forskningsfält. Till opponenten utgår ett arvode om 15 000 kronor, utbetalning av arvodet ordnas av institutionen. Resor, logi och andra utgifter i samband med disputationen, hanteras av respondentens institution.

Det är olämpligt att respondenten har kontakt med opponenten innan disputationen. Kontakten mellan handledare och opponent ska begränsas till praktiska frågeställningar. Då opponent inte är betygssättande vid disputationen, föreligger däremot inget hinder att handledare och opponent äter gemensam middag kvällen innan disputation förutsatt att avhandlingen ej diskuteras.

Det föreligger inget hinder att bjuda in opponent till den sk disputationsmiddagen/festen om en sådan anordnas.

Betygsnämnd

Betygsnämnden beslutar om betyg för en doktorsavhandling och ska utses särskilt för varje enskild avhandling. Betygsnämnden ska bestå av tre eller fem ledamöter och flertalet ska hämtas utanför den institution doktoranden tillhör. I de fall nämnden består av tre ledamöter bör en reserv utses. Ledamöterna i betygsnämnden ska representera olika kön. Den som har varit handledare för doktoranden får inte ingå i nämnden.

Resor och kostnader direkt relaterade till uppdraget i betygsnämnden hanteras av respondentens institution.

Det är olämpligt att handledare och respondent har kontakt med betygsnämndens

ledamöter i annat än praktiska frågor innan disputationen.
Det är olämpligt att bjuda in betygsnämndens ledamöter till en efterföljande disputationsmiddag/fest innan betygsnämnden fullgjort sitt uppdrag.

Samtliga ledamöter i betygsnämnden ska sakna anknytning till avhandlingsarbetet och ha en vetenskaplig kompetens motsvarande docent. I disputationsanmälan ska varje förslag till ledamot i betygsnämnden åtföljas av en kort motivering. Om betygsnämnden omfattar tre ledamöter hämtas högst en från den egna institutionen (den eller de institutioner där respondent eller någon handledare är verksam) och minst en extern ledamot från annat lärosäte eller annan organisation utanför Uppsala universitet. Om betygsnämnden omfattar fem ledamöter hämtas högst två från den egna institutionen och minst en från annat lärosäte eller annan organisation utanför Uppsala universitet. Vid fem ledamöter kan en ledamot

tillåtas som inte uppfyller kravet på docentkompetens, den unika kompetens som sådan ledamot tillför betygsnämnden ska då särskilt motiveras.

Det elektroniska anmälningsformuläret möjliggör anmälan av en extra medlem, vilken då granskas av KUF och vid behov kan träda in som ersättare vid disputationstillfället. Notera att regelverket kring representation från annat lärosäte ska gälla.

Obligatorisk förhandsgranskning av alla avhandlingar utförs av betygsnämnden. Syftet med förhandsgranskningen är att säkerställa att de i avhandlingen ingående delarbetena håller en tillräckligt hög vetenskaplig kvalitet och att det utförda arbetet motsvarar den förväntade studietiden. KUF utser en av ledamöterna till samordnare vid förhandsgranskningen. Handledare kan lämna förslag till samordnare. Samordnare ska inte vara verksam vid samma institution som respondent eller någon av handledarna.

När KUF har fattat beslut om förhandsgranskning skickas disputationsanmälan tillsammans med protokollsmallen "Protokoll för betygsnämndens förhandsgranskning" och instruktioner ut till betygsnämnden.

Samordnaren sammanfattar resultatet av betygsnämndens förhandsgranskning och bekräftar med sin signatur (gärna elektronisk), varefter protokollet sänds till KUF. Betygsnämnden har 10 arbetsdagar på sig att genomföra förhandsgranskningen. *Observera, att det är handledaren som har det yttersta ansvaret för att förhandsgranskningen kommer in i tid för beslut, men KUF kan om så önskas vara behjälplig i kommunikationen.* När KUF har fått protokollet från förhandsgranskningen kan disputationsanmälan åter tas upp för eventuellt beslut att tillstyrka tryckning och publicering ('spikning'). Detta beslut sker vanligen i form av ett ordförandebeslut eller, om betygsnämnden rekommenderar att inte tillstyrka disputation, efter diskussion vid kommitténs nästkommande möte. Om beslutet blir att inte tillstyrka disputation, får nytt disputationsdatum inte ligga närmare i tid än 3 månader efter det först angivna datumet.

Jävsregler gällande ordförande, opponent och betygsnämndsledamöter

Förutom sakägar-, intresse- eller släktskapsjäv gäller att:

Jäv föreligger vid vetenskapligt samarbete och samproduktion som ägt rum under senaste 5-årsperioden.

En gemensam artikel är tillräckligt för att räknas som samproduktion

Jäv kan föreligga även om mer än fem år förlöpt om ett nära eller omfattande samarbete förekommit

Doktorand- och handledarförhållande bedöms som jäv oavsett hur lång tid tillbaka samarbetet ägt rum.

Undantag från 5-årsregeln kan göras vid samarbete i form av multicenterstudier och kliniska behandlingsriktlinjer (så kallade "Guidelines"), vilket bedöms från fall till fall. Här tas hänsyn till vilka uppgifter de involverade personerna haft i arbetet. Om de gemensamt finns representerade i en koordinerande gruppering eller förtecknade som artikelns huvudförfattare, så betraktas detta som en samproduktion.

Läs mer om jävsregler vid Uppsala universitets i universitetets webbsidor om regler.

Riktlinjer för opponent och betygsnämnd

Avhandlingsarbetet kan vara ett lagarbete men en egen självständig insats från doktoranden ska vara klart urskiljbar. Avhandlingen kan vara en monografi eller bestå av flera delarbeten. Varje ingående delarbete ska vara publicerat eller bedöms kunna publiceras i en tidskrift med *peer review*granskning.

Avhandlingens väsentliga fel och förtjänster ska framföras av opponenter och betygsnämnden vid disputationen. Följande frågor bör belysas:

1. Ämnesval och problemställningar

- Är ämnesvalet originellt? Vad är anledningen att det inte förut bearbetats – t.ex. en ny idé, förutsättningar har tidigare saknats, respondenten har haft tillgång till ett unikt material eller en originell teknik osv.?
- Om ämnet tidigare bearbetats, vad är då anledning till att det tagits upp av författaren? Finns det anledning att tro att tidigare resultat inte längre är hållbara p.g.a. utvecklingen inom ämnesområdet; har nya metoder gjort att problemställningarna kan fördjupas?

2. Litteraturöversikt

- Är urvalet av de refererade arbetena adekvat och ger det en riktig bild av forskningens läge inom fältet?
- Innehåller avhandlingen en kritisk analys av de refererade arbetena?

3. Materialet

- Är det undersökta materialet ändamålsenligt utvalt och av tillräcklig omfattning?

4. Undersöknings- och bearbetningsmetoder

- Är de konventionella, originella, mångskiftande, väl kontrollerade med hänsynstagande till möjliga felkällor och väl avpassade för frågeställningen?

5. Resultat och slutsatser

- Är de erhållna resultaten av vetenskapligt intresse och har de något nyhetsvärde?
- Är de slutsatser författaren dragit logiska, och varken fler eller färre än vad resultat och material tillåter?
- Visar författaren prov på vetenskaplig stringens i den sammanfattande diskussionen?

6. Den formella presentationen

- Är avhandlingen väl disponerad?
- Är den språkliga formen väl avpassad och kvalitetsmässigt acceptabel?
- Är försök, analyser och resultat presenterade på ett klart och överskådligt sätt?
- Är tabeller och figurer väl disponerade och förklarade?

7. Allmän sammanfattning

- Är respondentens insats av sådan omfattning och kvalitet, som man bör förvänta sig av en 4-årig doktorsutbildning?
- Kan man urskilja respondentens egen insats i ett eventuellt lagarbete?
- Vilken negativ kritik kan riktas mot avhandlingen?
- Vari ligger avhandlingens huvudsakliga förtjänster såsom originalitet, vetenskaplig fantasi, metodologiska nyheter, resultatens nyhetsvärde etc.?